

การรื้อสร้างศาสนาพราหมณ์ของพระพุทธเจ้าและการรื้อสร้างศาสนายูดาห์ของพระเยซู
The Buddha's Deconstruction of Brahmanism and Jesus Christ's
Deconstruction of Judaism

ดร.บรรพต แคนโรสง

วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

พระพุทธศาสนาเกิดขึ้นจากการที่พระองค์ทรงปฏิวัติระบบความเชื่อและระบบสังคมของศาสนาพราหมณ์ ซึ่งเป็นระบบที่พัฒนามาจากคำสอนในคัมภีร์พระเวท ในด้านสังคมและการเมือง พระองค์ทรงปฏิวัติระบบวรรณะในสังคมอินเดียจากเดิมที่คัมภีร์พระเวทสอนว่าพระพรหมทรงสร้างวรรณะทั้ง 4 คือ กษัตริย์ พราหมณ์ แพทย์และศูทร พระพุทธศาสนาก็สอนว่าทุกคนเกิดมาเท่าเทียมกัน สิ่งที่ทำให้มนุษย์มีความแตกต่างกันคือกรรมหรือการกระทำ ในด้านความเชื่อพระองค์ทรงปฏิเสธความยิ่งใหญ่ของเทพเจ้าที่คัมภีร์พระเวทได้ยืนยันว่าพระพรหมเป็นผู้สร้างโลกและจักรวาล เพราะฉะนั้นมนุษย์ต้องสยบยอมต่ออำนาจของเทพเจ้าในฐานะที่เป็นผู้สร้างและดลบันดาลชะตาชีวิตของมนุษย์ ขณะที่พระพุทธศาสนาสอนให้มีความเชื่อมั่นในศักยภาพของมนุษย์ว่าสามารถพัฒนาตนเองจนบรรลุความจริงสูงสุดได้โดยไม่ต้องอาศัยอำนาจของเทพเจ้าใด ๆ ทั้งสิ้น สถานะภาพของมนุษย์ในพระพุทธศาสนาจึงมีความประเสริฐเหนือกว่าอำนาจของเทพเจ้า เพราะการที่ศาสนาพราหมณ์สอนให้มนุษย์สยบยอมต่อเทพเจ้าก็ดีหรือให้สยบยอมต่อระบบชนชั้นวรรณะก็ดีจะทำให้มนุษย์ตกอยู่ในความประมาทและไม่ยอมดิ้นรนพัฒนาตนเองให้ดีขึ้น พระพุทธศาสนาจึงปฏิเสธแนวคิดเรื่องเทพเจ้าผู้ยิ่งใหญ่และระบบวรรณะแล้วนำเสนอคำสอนเรื่องกฎแห่งกรรม จากทำที่นี้เองจึงทำให้พระพุทธศาสนาถูกเรียกว่ากัมมวาทีและวิริยาทีหมายถึงคำสอนที่เน้นให้มนุษย์เชื่อในการกระทำและความเพียรพยายาม ในขณะที่เดียวกันคริสตศาสนาก็เกิดขึ้นจากการที่พระเยซูทรงปฏิวัติความเชื่อและคำสั่งสอนของศาสนายูดาห์ พระองค์ทรงปฏิรูปคำสอนบางอย่างในคัมภีร์ไบเบิลฉบับพันธสัญญาเดิมของศาสนายูดาห์ที่เน้นอำนาจในการลงโทษของพระเจ้าต่อมนุษย์ที่กระทำบาป ขณะที่พระเยซูจะเน้นคำสอนเรื่องความรักของพระเจ้าที่มีต่อมนุษย์ ซึ่งคำสอนทั้งหมดของพระเยซูเกี่ยวกับความรัก ไม่ว่าจะเป็นความรักของพระเจ้าต่อมนุษย์และความรักของเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน เพราะศาสนาคริสต์เชื่อว่าด้วยอำนาจของความรักที่แท้จริงจะทำให้สังคมมนุษย์เกิดสันติภาพที่สมบูรณ์ ดังนั้นบทความวิชาการนี้จึงสนใจศึกษารูปแบบและวิธีการรื้อสร้าง (Deconstruction) ที่พระองค์ทรงปฏิวัติคำสอนของศาสนาพราหมณ์และเปรียบเทียบรูปแบบและวิธีการรื้อสร้างที่พระเยซูปฏิวัติความเชื่อและคำสอนของศาสนายูดาห์ อันจะนำไปสู่การค้นพบแนวทางการประนีประนอมระหว่างความเชื่อเก่ากับความเชื่อใหม่ที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน

คำสำคัญ : การรื้อสร้าง, ศาสนาพราหมณ์, ศาสนายูดาห์

Abstracts

Buddhism arose from the revolution of the belief and social system of Brahmanism, which was developed from the teachings of the Vedas. In the society and politics, the Buddha revolutionized the caste system in Indian society from the original Vedic scriptures taught that Brahma created the four castes: King, Brahmin, Merchant and Labor. Buddhism also teaches that everyone born equal. What makes human beings different is karma or action. In the belief, the Buddha rejected the greatness of the God that the Vedas confirmed that Brahma was the creator of the world and the universe. Therefore, humans must succumb to the power of the God or Brahma as the creator and the sway of human destiny. While Buddhism teaches to have confidence in the potential of mankind that he can develop himself to the utmost of truth without any divine power, the human state of Buddhism is therefore nobler than the power of the gods. Because Brahmanism teaches humans to submissive to gods or to submissive to the caste system, humans will be in a reckless and not struggling to improve themselves. Buddhism therefore rejected the concept of the great God and the caste system and presented the teaching of the law of karma. From this attitude, Buddhism is called Kammavadhi (Pragmatism) and Viriyavadi (Diligencism), referring to the teaching that emphasizes human belief in action and persistence. While Jesus emphasized the teaching of God's love for mankind where all the teachings of Jesus concerning with love. Whether it is the love of God for man and the love of his fellow man. Because Christianity believes that through the power of true love, human society brings complete peace. Therefore, this academic article is interested in studying the method of Deconstruction that the Lord Buddha revolutionized Brahmanism's teachings and compared the forms and methods of deconstruction that Jesus revolutionized the beliefs and teachings of Judaism. This will lead to the discovery of a compromise between the old beliefs and the new beliefs that occur in today's society.

Keywords : Deconstruction, Brahmanism, Judaism,

บทนำ

ความหมายของการรื้อสร้าง (Deconstruction) ตามทัศนะของ เดอร์ริดา (Jacques Derrida) เป็นนักปรัชญาฝรั่งเศส เกิดเมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม 1930 ณ เมืองเอลแบร์ (El-biar) ประเทศแอลจีเรีย ในครอบครัวเชื้อสายยิว เป็นบุตรคนที่ 3 ในจำนวนทั้งหมด 5 คน ของครอบครัวส่วนใหญ่ใช้ชีวิตวัยรุ่นที่แอลจีเรีย วัยหนุ่มมีความสนใจอ่านงานด้านปรัชญาอย่างจริงจัง โดยเฉพาะงานของ Rousseau Camus Nietzsche และ Gide มีความสนใจเป็นพิเศษในด้านปรัชญาภาษา จริยศาสตร์ ภาววิทยา และทฤษฎีด้านวรรณกรรม เป็นผู้สร้างแนวคิดสำคัญ คือ Deconstruction, Difference, Phallogocentrism ได้รับอิทธิพลแนวความคิดต่อจาก Foucault Heidegger และ Nietzsche มีอิทธิพลความคิดต่อฟูโกลท์ เดอแมนสไตเลอร์ แนนซี และบัตเตอร์ เป็นต้น มีผลงานเขียนหลายชิ้นที่สำคัญ คือ Of Grammatology, Writing and Difference และ Speech and Phenomena เป็นต้น ทำหน้าที่บรรยายในมหาวิทยาลัยหลายแห่งและได้รับเชิญไปบรรยายในที่ต่าง ๆ ทั่วโลก เสียชีวิตเมื่อวันที่ 8 ตุลาคม 2004 ที่โรงพยาบาลปารีสเสียชีวิตด้วยโรคมะเร็งในตับอ่อน ขณะมีอายุได้ 74 ปี

คำว่า Deconstruction เป็นคำมาจากภาษาเยอรมันว่า “Abbau” ซึ่งแปลตามตัวว่า “Unbuild or Undo” คือปลดปล่อยหรือการแก้ไข เป็นคำที่ Husserl ใช้มาก่อน ต่อมา Martin Heidegger นำมาใช้ในรูปศัพท์ว่า “Destruktion” เพื่อใช้อธิบายแนวความคิดทางปรัชญาของเขาเอง ซึ่งมีการพูดถึงธรรมชาติของปรัชญา โดยเฉพาะอย่างยิ่งแนวคิดที่เรียกว่า “ปรากฏการณ์วิทยา” (Phenomenology) ซึ่งเป็นชื่อเรียกของวิธีการทางปรัชญา ซึ่งวิธีการดังกล่าวประกอบด้วยขั้น 3 ขั้น คือ 1) การลดทอน (Reduction) 2) การสร้าง (Construction) 3) การทำลาย (Destruction) โดยทั้ง 3 ขั้นตอนนั้นจะมีความเกี่ยวข้องกันอย่างมาก การสร้างมีความเกี่ยวพันกับการทำลาย แต่การทำลายมีความหมายว่าการรื้อโครงสร้าง แต่ไม่ใช่การทำลายทั้งหมดตามที่เข้าใจกันทั่วไป แนวคิดนี้ได้ถูกนำมาใช้อย่างแพร่หลายกับสิ่งที่ครอบงำโดยแนวคิดแบบจารีตประเพณีต่าง ๆ และขอบเขตแห่งจารีต

ต่อมา เดอร์ริดา (Jacques Derrida) ได้นำคำว่า Deconstruction จากงานของ Heidegger มาสานต่อเป็นศัพท์กลายเป็นคำที่ใช้วิจารณ์งานทางวรรณกรรม และเป็นทฤษฎีหนึ่งที่น่ามาใช้อธิบายกระบวนการของการอ่านทุกอย่าง โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อขุดค้นให้เห็นถึงรากเหง้าของหลักตรรกะของเนื้อความตรงข้ามที่อยู่ในตำรา Deconstruction โดยตัวมันเองบางทีมีความหมายค่อนข้างคลุมเครือ ไม่ชัดเจน ไม่สามารถจะสรุปได้ว่า ที่แท้แล้วมันควรจะมีคามหมายอย่างไร หรือเป็นอะไร ซึ่งเป็นเรื่องที่ไม่สามารถสรุปลงไปได้อย่างชัดเจนโดยส่วนเดียว ได้เพียงเพราะอาศัยการตีความหรืออธิบายตามตัวอักษร

คำว่า “Deconstruction” (รื้อสร้าง) ไม่ใช่คำพ้องกับคำว่า “Destruction” (การทำลาย) อันที่จริงคำนี้มีความหมายใกล้เคียงกันมากกับความหมายดั้งเดิมของคำว่า “Analysis” (การวิเคราะห์) ในตัวมันเองในทางนิรุกติศาสตร์ (Etymology) จะหมายถึง “to undo” แปลว่า เปลี่ยนกลับ ปลดปล่อย หรือแก้ ซึ่งพ้องคำว่า “to de-construct” ด้วย

รูปแบบการรื้อสร้าง (Deconstruction) ศาสนาพราหมณ์ของพระพุทธเจ้า

ส่วนในบทความชิ้นนี้ การตีความไม่ว่าทฤษฎีที่ถกเถียงกันทางวิชาการที่ไม่มีผลทางปฏิบัติมาก แต่นี่เป็นการตีความในพระไตรปิฎกซึ่งถือเป็นเอกสารสำคัญที่สุดในทางพระพุทธศาสนาที่ผลในทางปฏิบัติค่อนข้างสูง และตีความจากจริยวัตรของพระพุทธเจ้าที่มีต่อหลักคำสอนที่พระพุทธเจ้าทรงเผยแผ่ตลอดระยะเวลา 45 พรรษา ท่ามกลางกระแสความคลั่งไคล้ในลัทธิต่าง ๆ ที่ผุดเกิดขึ้นในสังคมอินเดีย ส่วนพระพุทธองค์จะมีแนวคิด Deconstruction อย่างไรกับลัทธิเหล่านี้ เป็นโจทย์ที่ต้องวิเคราะห์ในลำดับต่อไป

แนวคิดเรื่องการรื้อสร้าง (Deconstruction) โดยการปฏิบัติคำสอนของศาสนาพราหมณ์ของพระพุทธเจ้า

การกำเนิดของพระพุทธศาสนาในบริบทของสังคมอินเดียสมัยพุทธกาล เกิดจากการที่พระพุทธเจ้าทรงปฏิบัติและทรงปฏิรูปศาสนาพราหมณ์ ซึ่งเราสามารถแบ่งแนวทางการปฏิบัติออกเป็นสองประการด้วยกัน คือ 1) พระพุทธองค์ทรงปฏิบัติความเชื่อของศาสนาพราหมณ์ในคัมภีร์พระเวท 2) พระพุทธองค์ทรงปฏิบัติคำสอนของศาสนาพราหมณ์ในคัมภีร์อุปนิษัท ส่วนการปฏิรูปนั้นพระพุทธองค์ทรงปฏิรูปสังคมอินเดียสองประการด้วยกัน คือ 1) พระพุทธองค์ทรงปฏิรูประบบวรรณะของสังคมอินเดียตามคำสอนในศาสนาพราหมณ์ 2) พระพุทธองค์ทรงปฏิรูประบบการศึกษาของสังคมอินเดียจากการศึกษาเฉพาะกลุ่มเป็นการศึกษาเพื่อมวลชน 3) พระพุทธองค์ทรงปฏิรูปสิทธิและสถานภาพสตรีในสังคมอินเดียโบราณ ซึ่งผู้วิจัยก็ได้อธิบายขยายความลงในรายละเอียดสืบต่อไป

การปฏิบัติความเชื่อของศาสนาพราหมณ์ในคัมภีร์พระเวท

ปรัชญาของอินเดียนั้นถือกำเนิดจากพระเวท คำว่า เวท คือ วิทยา อันได้แก่ความรู้ ถือเป็นศรุต ได้แก่ วิทยาที่ได้รับฟังมาจากเทพเจ้าหรือพระพรหม ผู้สูงสุดอีกนัยหนึ่งว่าเป็นเสียงทิพย์หรือเสียงสวรรค์ ซึ่งเทพเจ้าผู้ศักดิ์สิทธิ์ประทานมาให้ฤๅษี หรือพราหมณ์ผู้ใหญ่สั่งสอนสืบต่อกันมา พระเวทมีอยู่ 4 คัมภีร์ด้วยกัน (Radhakrishnan, 1953) คือ

1. ฤคเวท เป็นบทสรรเสริญคุณและฤทธิ์ของเทพเจ้าหรือธรรมชาติ กล่าวถึงประวัติการสร้างโลกทั้งปวง และหน้าที่ของพระพรหมผู้สร้างมนุษย์และสรรพสิ่ง

2. ยชุรเวท แสดงพิธีบวงสรวงต่าง ๆ และบทสวดในเวลาทำพิธีกรรมที่เรียกว่า ยชุรกรรม หรือ ยัญญกรรม

3. สามเวท แสดงนาฏศาสตร์หรือศิลปะศาสตร์ รวมทั้งสังคีต เป็นบทสวดสรรเสริญคุณและฤทธิ์ของเทพเจ้าที่เกิดขึ้นใหม่ นับถือกันใหม่ในสมัยต่อมา มีพระเวทเพิ่มขึ้นอีกคัมภีร์หนึ่งเรียกว่า อถรรพเวท เป็นบทสวดคาถาเกี่ยวกับไสยศาสตร์

บริบททางสังคมอินเดียในสมัยโบราณที่เด่นชัด คือ ลัทธิการบูชาและการสวดอ้อนวอนของสิ่งที่ตนต้องการจากเทพเจ้าเหล่านั้น และมีบทสวดสำหรับสรรเสริญและบูชาเทพเจ้าทั้งหลายในคัมภีร์ฤคเวท ปรากฏชื่อของเทพเจ้าที่เป็นพลังอำนาจทางธรรมชาติ และได้ถูกยกให้มีตัวตนขึ้น จำนวน 33 องค์ (Jadunath Sinha, 1963) แบ่งเป็นกลุ่ม 3 กลุ่ม คือ 1) เทพเจ้าบนสวรรค์มี ดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ เป็นต้น 2) เทพเจ้าบนอากาศ มีพายุ วรุณ (ฝน) เป็นต้น 3) เทพเจ้าบนพื้นโลกมี ไฟ (อัคนี) ธรณี (แผ่นดิน) เป็นต้น แต่ละองค์มีหน้าที่ ที่อยู่ และคุณสมบัติแตกต่างกันออกไป (Radha Kumud Mookerji, 1977)

จากสภาพบริบทของสังคมอินเดียที่ถูกครอบงำด้วยความเชื่อในเทพเจ้าที่ปรากฏในคัมภีร์พระเวท โดยมีนักบวชผู้รอบรู้ในคัมภีร์พระเวทคือพราหมณ์เป็นผู้อ้างว่าสามารถติดต่อสื่อสารกับเทพเจ้าเบื้องบนได้ พราหมณ์จึงทำหน้าที่เป็นผู้ประกอบพิธีกรรมในการเชื่อมโยงประชาชนผู้ต้องการความช่วยเหลือจากอำนาจศักดิ์สิทธิ์ของเทพเจ้า ด้วยการประกอบพิธีการบูชาอัญเชิญเพื่อเอาใจเทพเจ้า ดังนั้นความเชื่อ ค่านิยมและประเพณีปฏิบัติดังกล่าวทำให้สังคมอินเดียในสมัยพุทธกาลจึงเป็นสังคมตกอยู่ภายใต้ความเชื่อองมงายไร้เหตุผลอันจะนำไปสู่ความเสื่อมโทรมในด้านต่าง ๆ ในสถานการณ์เช่นนั้น พระพุทธเจ้าจึงทรงปฏิวัติความเชื่อของสังคมที่ได้รับมาจากคัมภีร์พระเวท โดยพระพุทธองค์ทรงแสดงให้เห็นว่ามนุษย์เป็นผู้ประเสริฐสูงสุดเหนือกว่าเทพเจ้าใด ๆ สมดังที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ว่า “ดูก่อนอานนท์ พระโพธิสัตว์ที่ประสูติ ในบัดนี้ ประดิษฐานพระบาททั้งสองเสมอกันบนแผ่นดิน หันพระพักตร์ไปทางทิศอุดร เสด็จไปด้วยอย่างพระบาท 7 ก้าว เมื่อเทพบุตรกั้นเศวตฉัตรตามเสด็จ พระโพธิสัตว์จะเหลียวดูทิศทั้งปวง และทรงเปล่งพระวาจาอย่างผู้องอาจว่า “อคโคหมสมิ โลกสส, เสฏฐโฐหมสมิ โลกสส, อยมนติมา ซาติ, นตถิทานิ ปุนพภโวติ. แปลว่า เราเป็นผู้เลิศในโลก เราเป็นผู้เจริญที่สุดในโลก เราเป็นผู้ประเสริฐที่สุดในโลก ชาตินี้เป็นชาติสุดท้าย” (พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย, เล่ม 14 ข้อ 377 หน้า 146) การกล่าวเช่นนี้ถือว่าการประกาศอิสรภาพของมนุษย์ เนื่องจากว่าก่อนหน้านี้ชาวชมพูทวีปมีความเชื่อว่าชีวิตขึ้นอยู่กับพระพรหม และเทพเจ้าต่าง ๆ พระพรหมได้กำหนดชะตาชีวิตมนุษย์ ดังนั้นมนุษย์ต้องสยบยอมต่ออำนาจเทพเจ้า เมื่อเป็นเช่นนี้มนุษย์ก็ต้องเอาอกเอาใจเทพเจ้าให้ช่วยเหลือ ด้วยการทำพิธีบวงสรวง อ้อนวอน หรือบูชาอัญเชิญ โดยมีพราหมณ์เป็นผู้ติดต่อกับเทพเจ้า เนื่องจากว่าพราหมณ์เป็นผู้รอบรู้ในพระเวท ดังนั้นพราหมณ์จึงนำความต้องการของเทพเจ้ามาบอกมนุษย์ว่าจะต้องทำพิธีบูชาอัญเชิญอย่างไร ทำให้สังคมอินเดียในอดีตถึงปัจจุบันมอความหวังไว้กับเทพเจ้าทุกอย่าง แต่พระพุทธองค์ทรงแสดงให้เห็นว่ามนุษย์เป็นผู้กำหนดชะตาชีวิตของตนเองได้โดยการกระทำ ดังนั้นคำสอนท่าพระพุทธรองค์นำมาหักล้างความเชื่อในเทพเจ้าคือคำสอนเรื่องกฎแห่งกรรมนั่นเอง เราจะต้องทำเหตุเพื่อให้ผลที่เรา

ต้องการ ซึ่งเป็นการกระทำที่คู่กับความเพียร ไม่ใช่การดลบันดาลที่คู่กับการอ้อนวอน เนื่องจากมนุษย์มีความอ่อนแอที่จะโน้มเอียงไปในทางที่จะไม่เพียรพยายาม แล้วยกขึ้นมาพึ่งปัจจัยภายนอกมาช่วยทำให้ แต่หลักของพระพุทธศาสนาสอนให้คนต้องทำเองเพื่อจะได้พัฒนาตนเองอยู่เสมอ ดังนั้นการประสูติของพระพุทธองค์จึงถือว่าการประกาศอิสรภาพของมวลมนุษย์ด้วยการดึงจากเทพมาสู่ธรรม

หลักคำสอนของพระพุทธเจ้า เป็นคำสอนที่ตรงข้ามกับความเชื่อดั้งเดิมอย่างเห็นได้ชัด ถือได้ว่าเป็นคำสอนแบบการรื้อสร้าง (Deconstruction) คือเปลี่ยนจากความเชื่อเดิมโดยสิ้นเชิง คำสอนในพระพุทธศาสนาสามารถรื้อสร้างความเชื่อของสังคมชาวชมพูทวีป เป็นคำสอนที่ปฏิวัติความเชื่อของศาสนาพราหมณ์ที่สืบทอดมาจากคัมภีร์พระเวทที่ชาวอารยันสักการบูชาเชื่อมั่นมานับพัน ๆ ปี

การปฏิวัติคำสอนของศาสนาพราหมณ์ในคัมภีร์อุปนิษัท

ในยุคหลังคัมภีร์พระเวทแบ่งออกเป็น 4 ระดับ (A. Dubois, 1964) คือ มंत्रะ พราหมณะ อารัณยกะ และอุปนิษัท เป็นที่รับรู้ไว้ในส่วนของมंत्रะและพราหมณะนั้นเกี่ยวกับการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาของพวกพราหมณ์ คำสอนส่วนนี้จึงว่าด้วยความเชื่อทางศาสนาของสังคมอินเดียโบราณที่เชื่อมโยงกับเทพเจ้าเบื้องบน แต่สองส่วนท้ายของคัมภีร์พระเวทคืออารัณยกะและอุปนิษัท เป็นส่วนที่ว่าด้วยแนวคิดเชิงปรัชญาของพราหมณ์ที่ออกไปบำเพ็ญพรตตามป่า และมีเวลาในการขบคิดปรัชญาที่ลึกซึ้งจนทำให้เกิดระบบปรัชญาสายพระเวทที่เรียกว่าคัมภีร์อุปนิษัท คัมภีร์อุปนิษัทสอนว่ามีปรมาตมัน เกิดเอง เป็นเอง ไม่มีเพศ แต่มีอำนาจ เกิดจากอะไร มาจากอะไรไม่มีใครรู้ เป็นต้นเหตุแห่งสิ่งทั้งหลาย ทุกสิ่งทุกอย่างออกมาจากปรมาตมันทั้งสิ้น มหาพรหม หรือปรมาตมันนั้น เป็นทางแห่งสันติสุข เป็นอยู่ด้วยตนเอง เป็นอมตะ มองเห็นด้วยสายตาไม่ได้ เป็นอนาถิ ไม่มีเบื้องต้นไม่มีที่สุด และเป็นปฐมวิญญาน แห่งวิญญานทั้งปวง หรือเป็นปฐมอาตมันแห่งอาตมันทั้งปวง วิญญานน้อยใหญ่ของสัตว์ทั้งหลายย่อมมาจากวิญญานอันเป็นปฐม เมื่อวิญญานย่อยออกจากปฐมวิญญานแล้วก็เข้าสู่อยู่ในร่างกายนานาชนิด ทำให้สรรพสัตว์ทั้งหลายต้องเวียนว่ายตายเกิดไม่มีที่สิ้นสุด จนกว่าจะบรรลุความดีสูงสุด (Sumnum Bonum) เพราะการบำเพ็ญเพียร ซึ่งเรียกว่า โมกษะ ความหลุดพ้น หรือที่เรียกว่า นิรวาณ เป็นสภาวะที่วิญญานย่อยหรืออาตมันเข้าไปหลอมรวมกับปฐมวิญญานหรือปรมาตมันตามเดิม (Chandradhar Sharma, 1964)

หลักคำสอนของพระพุทธเจ้า เป็นคำสอนที่ตรงข้ามกับความเชื่อดั้งเดิมอย่างเห็นได้ชัด ถือได้ว่าเป็นคำสอนแบบการรื้อสร้าง (Deconstruction) คือเปลี่ยนจากความเชื่อเดิมโดยสิ้นเชิง ในคำสอนว่าด้วยอาตมัน (Self) นี้ พระพุทธองค์ทรงปฏิวัติด้วยคำสอนเรื่องอนัตตา (Non-Self) หรืออนาตมัน กฎแห่งสังขธรรมที่พระพุทธองค์ทรงค้นพบคือหลักไตรลักษณ์ (The Three Characteristics of Existence) อันประกอบไปด้วย 1) อนิจจตา สภาวะที่มีความเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา 2) ทุกขตา สภาวะที่ทนอยู่ในสภาพเดิมไม่ได้ 3) อนัตตตา สภาวะที่ไม่มีแก่นสาร (Substance) ไม่มีตัวตน พระพุทธองค์ทรงยืนยันว่า “ไม่ว่าตลาคตะจะอุบัติขึ้นมาหรือไม่ก็ตาม ความจริงอันนี้คือ สังขารทั้งหลายไม่เที่ยง สังขารทั้งหลาย

เป็นทุกข์ และธรรมทั้งหลายเป็นอนัตตา ก็ยังดำรงอยู่ตลอดกาล” (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 20 ข้อ 273-274 หน้า 576) ดังนั้นสังขธรรมเรื่องไตรลักษณ์ของพระพุทธศาสนาจึงเป็นการรื้อสร้างอภิปรัชญาว่าด้วยพรหมันหรือปรมาตมันของศาสนาพราหมณ์ที่สืบทอดมาจากระบบปรัชญาในคัมภีร์อุปนิษัททั้งหมด

จากที่กล่าวมาเบื้องต้นทั้งสองประการ แสดงให้เห็นคำสอนที่พระพุทธองค์ทรงปฏิวัติความเชื่อของสังคมอินเดียในยุคพระเวท เป็นกระบวนการรื้อสร้างแนวคิดใหม่จากความเชื่อที่ถูกต้องหลวมจากคัมภีร์พระเวทและถูกปลูกฝังโดยนักบวชผู้เชี่ยวชาญคัมภีร์พระเวทคือพวกพราหมณ์

แนวคิดเรื่องการรื้อสร้าง (Deconstruction) โดยการปฏิรูปศาสนาพราหมณ์ของพระพุทธเจ้า

นอกจากการปฏิวัติหรือการรื้อสร้างปรัชญาแนวคิดความเชื่อสำคัญของพราหมณ์แล้ว พระพุทธองค์ได้ทรงปฏิรูประบบสังคมอินเดีย ซึ่งสามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังต่อไปนี้

การปฏิรูประบบวรรณะของสังคมอินเดียตามคำสอนในศาสนาพราหมณ์

บรรดาคำสอนทั้งหลายในคัมภีร์พระเวทมีคำสอนอันหนึ่งที่เป็นคำสอนสำคัญของศาสนาพราหมณ์ คือ คำสอนเรื่องหน้าที่ของพระผู้สร้าง ที่มีพระนามว่า พรหมา พระพรหม ซึ่งมีเพศเป็นชาย นั้น ทรงสร้างมนุษย์ไว้เพื่อสืบสันตติวงศ์ดำรงเผ่าพันธุ์ ดังนี้ (เสฐียร พันธรั้งสี, 2534) 1) ทรงสร้างคนชั้นพราหมณ์ (นักบวช) จากพระโอฐ 2) ทรงสร้างคนชั้นกษัตริย์ (นักรบ) จากพระพาหา 3) ทรงสร้างคนชั้นแพศย์ (พ่อค้า) จากพระโสภี (ตะโพก) 4) ทรงสร้างคนชั้นศูทร (กรรมกร) จากพระบาท จากคัมภีร์พระเวทนี้ ศาสนาพราหมณ์แบ่งคนออกเป็น 4 วรรณะ ตามชาติกำเนิด คือ กษัตริย์ พราหมณ์ แพศย์ และศูทร ในวรรณะทั้ง 4 กษัตริย์ผู้เป็นนักปกครองและพราหมณ์ซึ่งเป็นผู้แทนของศาสนาและพระเจ้าเป็นวรรณะสูงสุด ส่วนแพศย์เป็นพวกพ่อค้าพาณิชย์เป็นวรรณะรองลงมา ศูทรเป็นวรรณะต่ำสุดคือกรรมกรคนงานหรือทาส ศาสนาพราหมณ์ถือว่าคนเราเกิดมาเป็นลูกกษัตริย์ก็เป็นกษัตริย์ เป็นลูกพราหมณ์ก็เป็นพราหมณ์ เป็นลูกแพศย์ก็เป็นพ่อค้า เป็นลูกศูทรก็เป็นกรรมกรคนรับใช้ ใครเกิดไหนวรรณะไหนก็ต้องเป็นคนวรรณะนั้นตลอดไป แล้วแต่ชาติกำเนิดแก้ไขไม่ได้ คนในวรรณะสูงรังเกียจคนในวรรณะต่ำ ไม่ยอมคบหาสมาคมด้วย คนในวรรณะศูทรจึงเป็นที่รังเกียจของสังคมอินเดีย

พระพุทธศาสนาได้รื้อโครงสร้างระบบชั้นวรรณะและชาติกำเนิด โดยเน้นว่า บุคคลจะเลวหรือประเสริฐไม่ใช่เพราะชาติแต่เป็นเพราะกรรม ดังพระบาลีว่า “น ชจจา วสโล โหติ น ชจจา โหติ พราหมโณ, กมฺมฺนา วสโล โหติ กมฺมฺนา โหติ พราหมโณ” ซึ่งแปลว่า “คนเป็นคนเลวไม่ใช่เพราะชาติ, เป็นคนดีประเสริฐไม่ใช่เพราะชาติ, แต่เป็นคนเลวเพราะกรรม เป็นคนดีประเสริฐเพราะกรรม” (พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย เล่ม 25 ข้อ 306 หน้า 164) และในอัครคัมภีร์สุตตร พระสุตตันตปิฎกพระพุทธเจ้าได้ตรัสกับพราหมณ์ชื่อว่าเสฏฐะมานพว่า “กษัตริย์เป็นผู้ประเสริฐที่สุดในหมู่ชนผู้รังเกียจด้วยโคตร ท่านผู้ถึงพร้อมด้วยวิชาและจรรยาเป็นผู้ประเสริฐที่สุดในหมู่เทวดาและมนุษย์ฯ”

(พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย เล่ม 11 ข้อ 51 หน้า 72) นั้นหมายความว่าพระองค์ทรงไม่ให้ความสำคัญกับชนชั้นวรรณะเลย แต่พระพุทธองค์ก็ให้ความสำคัญกับหลักศีลธรรมมากกว่าสิ่งอื่นใด

อาจกล่าวอย่างสรุปว่า พระพุทธศาสนาสอนให้จัดระบบชั้นวรรณะของอินเดีย และพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแรกที่สอนให้มนุษย์เลิกดูหมิ่นเหยียดหยามกันเพราะเรื่องถือชนชั้นวรรณะ เพราะเหตุแห่งชาติและวงศ์ตระกูล โดยตั้งจุดนัดพบกันไว้ที่ศีลธรรม ใครจะเกิดในสกุลสูงต่ำ ยากดีมีจนอย่างไรไม่เป็นประมาท ถ้าตั้งอยู่ในศีลธรรมแล้ว ก็ถือว่าเป็นคนดีที่ควรยกย่องสรรเสริญ ถ้าตรงกันข้ามก็คือล่งละเมิดศีลธรรมแล้ว แม้จะเกิดในสกุลสูงก็นับได้ว่าเป็นคนพาลอันควรตำหนิ

การปฏิรูประบบการศึกษาของสังคมอินเดียจากการศึกษาเฉพาะกลุ่มเป็นการศึกษาเพื่อมวลชน

สิ่งที่พระพุทธองค์ทรงปฏิรูประบบสังคมอินเดียต่อมาเป็นระบบการศึกษา ซึ่งการปฏิรูประบบนี้เป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดต่ออารยธรรมของมนุษยชาติ นั่นคือทรงปฏิรูประบบการศึกษา จากเดิมการศึกษาในอินเดียโบราณเป็นการศึกษาตามระบบวรรณะ นั่นคือ ผู้ที่อยู่ในวรรณะใดก็ต้องศึกษาความรู้หรือวิชาชีพในวรรณะนั้น โดยไม่มีการศึกษาความรู้นอกเหนือจากรวรรณะหรืออาชีพของตนเป็นอันขาด เป็นการศึกษาที่เน้นเรื่องของวิชาชีพเป็นหลัก เป็นต้นว่า ถ้าอยู่ในวรรณะกษัตริย์ก็ต้องศึกษาวิชาการรบและการปกครอง ถ้าอยู่ในวรรณะแพศย์ก็ต้องศึกษาวิชาการทำมาค้าขาย ส่วนวรรณะศูทรก็ต้องศึกษาวิชาชีพที่ต้องใช้แรงงาน ดังนั้นจึงมีเพียงวรรณะเดียวคือวรรณะพราหมณ์ที่สามารถศึกษาวิชาการชั้นสูงที่เรียกว่าศิลปศาสตร์ (Liberal Arts) ซึ่งวิชาชั้นสูงนี้จะถูกจำกัดเอาไว้เฉพาะคนในวรรณะพราหมณ์เท่านั้น แต่เมื่อพระพุทธเจ้าทรงก่อตั้งคณะสงฆ์ขึ้นมา และพระภิกษุจำนวนมากมาอาศัยอยู่ร่วมกันจึงทำให้เกิดระบบการศึกษารูปแบบใหม่ขึ้น เป็นการศึกษาที่เชื่อมโยงกับหลักการที่เรียกว่า “พรหมจรรย์” ว่าโดยเนื้อหาพรหมจรรย์นี้ (พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย เล่ม 20 ข้อ 251 หน้า 64) เป็นระบบการดำเนินชีวิตที่พึ่งพาหรือระบบการปฏิบัติธรรมทั้งหมดในพุทธศาสนา จึงครอบคลุมศีลธรรมอย่างเต็มที่เข้าใจกันในภาษาไทยแล้วเลยไปถึงการฝึกอบรมจิต การปลูกฝังวางรากฐานคุณธรรมในจิตใจ การสร้างญาณทัศนะต่าง ๆ ที่เป็นเรื่องของปัญญาภาวนาในชั้นสูง พุทธรวม ๆ ว่าเป็นเครื่องมือฝึกปรือคุณธรรมทั้งทางกายทางวาจาและทางจิตใจ หรือมองในแง่ไตรสิกขาว่า มีทั้งศีล สมาธิ และปัญญา ครบตลอด คณะสงฆ์ในพระพุทธศาสนาจึงกลายเป็นชุมชนแห่งการศึกษาและวัดในพระพุทธศาสนาจึงกลายเป็นสถาบันการศึกษาเพื่อมวลชน นั่นคือคนในทุกวรรณะสามารถบวชเข้ามาเป็นพระภิกษุและศึกษาพระพุทธศาสนาได้โดยเท่าเทียมกัน ทำให้เกิดมหาวิทยาลัยแห่งแรกของโลกคือมหาวิทยาลัยนาลันทา อันเป็นจุดเริ่มต้นความเจริญรุ่งเรืองของอารยธรรมอินเดียและอารยธรรมของมนุษยชาติ

การปฏิรูปสิทธิและสถานภาพสตรีในสังคมอินเดียโบราณ

คำว่า “สตรี” มีที่มาจากประเพณีหนึ่งในสมัยก่อนพุทธกาล สตรีในยุคสมัยนั้นตกอยู่ท่ามกลางความลำบาก เพราะเมื่อสามีตายไปก็ต้องจำใจกระโดดเข้ากองไฟไปตามสามีแล้ว ในสมัยต่อมา

เมื่อกาลเวลาเปลี่ยนไปประเทศอินเดียก็มีวิวัฒนาการขึ้นตามยุคสมัย เพราะประชาชนได้รับการศึกษาที่ยังติดต่อกับโลกภายนอกมากขึ้นจึงพยายามเปลี่ยนแปลงจารีตตั้งกล่าว โดยหากว่าหญิงใดที่สามีตายลงหญิงนั้นจะต้องโกนผมบนศีรษะออกให้หมด ทั้งวัตถุคือ เสื้อผ้าที่จะใช้นุ่งห่มประดับกาย จะต้องยอมให้มีแต่เฉพาะสีเหลืองเพียงสีเดียว ครั้นกาลเวลาผ่านไป จารีตประเพณีดังกล่าวก็เสื่อมลง ไม่มีผู้ใดยึดถือประพฤติปฏิบัติได้ บรรดานักปราชญ์ในอินเดียยุคต่อมาจึง แก้ไขจารีตนั้น พร้อมกับบัญญัติศัพท์ของคำว่า “สตรี” ลงในพจนานุกรม โดยให้ความหมายคำว่า “สตรี” แปลว่า ผู้ร่วมสุขร่วมทุกข์กับชายผู้เป็นสามีเท่านั้น จึงทำให้สถานภาพของสตรีพัฒนาขึ้นมาตามลำดับ แต่ถึงอย่างไรก็ตามก็ได้ทำให้บาทของผู้หญิงเปลี่ยนไป บทบาทความเป็นพุทธมารดา เมื่อพระพุทธเจ้าทรงอุบัติขึ้นในชมพูทวีป ท่ามกลางสังคมที่มีการเลือกปฏิบัติและมีท่าทีต่อสตรีอย่างเลวร้ายถึงขั้นสูงสุด คำสอนของพระพุทธองค์ว่าด้วยเรื่องธรรมชาติอันแท้จริงของชีวิตและความตาย เกี่ยวกับเรื่องกรรมและสังสารวัฏ ได้ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงอย่างใหญ่หลวงเกี่ยวกับท่าทีของสังคมที่มีต่อสตรีในสมัยนั้น พระพุทธองค์ทรงเสนอทฤษฎีใหม่ เมื่อครั้งที่พระเจ้าปเสนทิแห่งแคว้นโกศลทรงผิตหวังไม่พอพระทัยเมื่อพระนางมัลลิกาประสูติพระราชธิดาโดย ตรัสกับพระเจ้าปเสนทิว่า “ดูกร มหาบพิตรผู้เป็นใหญ่ยิ่งกว่าปวงชน แท้จริงแม้สตรีบางคนก็เป็นผู้ประเสริฐ พระองค์จงชุบเลี้ยงไว้สตรีที่มีปัญญา มีศีล ปฏิบัติแม่ฟัวพ่อฟัวดังเทวดา จงรักสามี บุรุษที่เกิดจากสตรีนั้นย่อม เป็นคนแก่กล้าถ้าเป็นเจ้าแห่งทิศได้ บุตรของภริยาดีเช่นนั้น แม้ราชสมบัติก็ครอบครองได้” (พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย เล่ม 15 ข้อ 377 หน้า 121-122) จะเห็นได้ว่าพระพุทธองค์ทรงให้เกียรติสตรีเป็นอย่างมาก และสำนึกในบุญคุณของพุทธมารดาเสมอ เพราะมารดาเป็นบุคคลที่ทำให้เราเกิดมาเพื่อได้ทำความดี ถึงแม้ว่าพุทธมารดาจะไม่ได้เป็นผู้เลี้ยงดูพระองค์แต่ก็ทรงเป็นผู้ให้กำเนิด และเมื่อพระองค์ทรงตรัสรู้แล้วพระองค์ก็ทรงเสด็จไปโปรดพุทธมารดาบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ พระพุทธองค์ได้ทรงแสดงพระอภิธรรมแก่พระมารดาตลอด 3 เดือน มิได้หยุดพักเลย ในเวลาภักตกิจ ก็ทรงเนรมิตพระพุทธเจ้าองค์แทน (พุทฺธนิมิต) ให้แสดงพระอภิธรรมแทนสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงอภิธรรมโปรดพุทธมารดาตลอดพรรษากาล เมื่อพระพุทธองค์ทรงแสดงสัตตปรกณภิธรรมเทศนาจบลง องค์พระสิริมหามายาเทวบุตรพุทธมารดา ได้ฟังธรรมจนดวงตาเห็นธรรมแล้ว ทรงบรรลุโสดาปัตติผลในที่สุด ประกอบด้วยนัย 1 พันบริบูรณ์ส่วน เทพนอกนั้นอีกจำนวนมาก ก็ได้บรรลุมรรคผลตามสมควรแก่อุปนิสัยแห่งตน 5 จึงนับได้ว่าแม้แต่ พระพุทธเจ้าก็ยังทรงยกย่องสตรีในฐานะที่เป็นพุทธมารดาเป็นผู้อยู่เบื้องหลังความสำเร็จของพระองค์ ทรงปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของความกตัญญูทวดเวที่ต่อมารดาบิดาอย่างหาที่เปรียบมิได้

นอกจากนั้นพระพุทธศาสนาก็เป็นศาสนาแรกในโลกที่อนุญาตให้สตรีเข้ามาบวชเป็นภิกษุณีสงฆ์โดยมีสิทธิเท่าเทียมกับบุรุษเพศ ซึ่งปรากฏการณ์นี้นับว่าเป็นแนวคิดที่ก้าวหน้าสำหรับสังคมอินเดียโบราณเมื่อประมาณสองพันกว่าปีมาแล้ว เพราะคนในยุคนั้นถือว่าสมณเพศนั้นเป็นอุคมเพศและผู้ที่จะดำรงสมณเพศได้นั้นต้องเป็นบุรุษเท่านั้น และนอกจากนั้นพราหมณ์ก็ถือว่านักบวชมีหน้าที่ติดต่อกับสวรรค์

กับเทพเจ้า ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของบุรุษที่จะสามารถติดต่อกับเทพเจ้าบนสวรรค์ได้ การอนุญาตให้สตรีเข้ามาบวชในพระพุทธศาสนาจึงเป็นการปฏิรูปสังคมอินเดียสมัยโบราณ ยกย่องสถานภาพของสตรีให้ทัดเทียมกับบุรุษ เพราะพระพุทธศาสนาถือหลักการว่าไม่ว่าบุรุษหรือสตรีก็มีศักยภาพที่จะบรรลุธรรมเข้าถึงความจริงสูงสุดได้เช่นเดียวกัน

รูปแบบการรื้อสร้าง (Deconstruction) ศาสนายูดาห์ของพระเยซู

การรื้อสร้างของพระเยซูต่อความเชื่อในพระเจ้าของศาสนายูดาห์

ลักษณะของพระเจ้าในศาสนายูดาห์

คริสต์ศาสนานั้นเกิดจากการที่พระเยซูทรงปฏิวัติหรือทรงรื้อสร้าง (Deconstruction) แนวคิดและคำสอนของศาสนายิวหรือศาสนายูดาห์ ศาสนายิวเกิดจากคำสอนของโมเสส โดยที่โมเสสเป็นผู้นำของชาวฮีบรูที่เป็นทาสของชาวอียิปต์เดินทางอพยพไปสู่ดินแดนพันธสัญญา โมเสสเคยทูลขอพระเจ้าแผ่นดินอียิปต์ให้เลิกบังคับให้ชาวฮีบรูลงเป็นทาสและขออนุญาตพาพี่น้องชาวฮีบรูออกจากประเทศ แต่ไม่ได้รับอนุญาตต่อมาเกิดโรคระบาดขึ้นทั่วประเทศ ฟาโรห์ไม่สามารถจะแก้ไขได้ก็ทรงเข้าพระทัยว่าเกิดจากพวกฮีบรู เพราะพระเจ้าของฮีบรูไม่พอพระทัยทำให้เกิดโรคระบาดนำความพิณามาให้ ฟาโรห์จึงตัดสินพระทัยอนุญาตให้พาพวกฮีบรูออกจากประเทศอียิปต์ (มธ. 17:3-4; มาระโก 9:4-9; ลูกา 9:30; คพ. 63:21.)

คัมภีร์เก่าเป็นคำจารึกประวัติอย่างการสร้างโลกตามคตินิยมของชาวยิวโบราณที่นับถืออำนาจของพระยะโฮวาว่าเป็นผู้สร้าง ประกอบด้วยทบบัญญัติ ความกระจัดกระจายของชาติ คำสั่งสอนของบรรดาศาสดาพยากรณ์และอื่น ๆ มาจนกระทั่งถึงสมัยพระเยซูคริสต์ อีกตอนหนึ่งเป็นคัมภีร์ใหม่เป็นตอนเริ่มศาสนาคริสต์คัมภีร์เก่าจารึกด้วยภาษายิวหรือฮีบรูโบราณแปลเป็นภาษกรีกละตินและภาษาอังกฤษ คัมภีร์เก่ามีอยู่ 39 ตอนหรือ 39 คัมภีร์ ในคัมภีร์เก่าเล่าถึงเรื่องการสร้างโลก มีว่าโลกนี้ครั้งแรกมีแต่ความมืดมนพระเจ้าเป็นผู้สร้างสรรพสิ่งและสรรพสัตว์ในโลก วันแรกทรงสร้างแสงสว่างเพื่อทำลายความมืดส่วนหนึ่ง ส่วนสว่างให้เรียกว่ากลางวัน ส่วนมืดให้เรียกว่ากลางคืน วันที่ 2 ทรงสร้างฟ้าอากาศสวรรค์ วันที่ 3 ทรงสร้างแผ่นดินและพืชผลทุกชนิดบนแผ่นดิน วันที่ 4 ทรงสร้างดวงอาทิตย์ประจำกลางวันดวงดาวประจำกลางคืน วันที่ 5 ทรงสร้างสรรพสัตว์ทุกชนิด วันที่ 6 ทรงสร้างมนุษย์ให้เป็นเจ้าของของพืชและสัตว์เหล่านั้น ยกเว้นวันที่ 7 ไม่ทรงสร้างอันใดถือว่าเป็นวันสะบาโตคือวันเสาร์ มนุษย์หยุดการทำงานเหมือนกับพระเจ้าทรงหยุดสร้าง (นี่. 5; อีเธอร์ 1; โมเสส 1-8; อับรา. 1-5.)

การสร้างมนุษย์คัมภีร์เก่าว่าทรงสร้างด้วยดินทรงเป่าลมเข้าจุมูกให้หายใจได้มนุษย์นั้นเป็นผู้ชายมีชื่อว่าอาดัม เมื่อมีผู้ชายอยู่คนเดียวก็สงสารจึงทรงสร้างมนุษย์ผู้หญิงเอาไว้ให้ด้วยโดยทรงชักเอากระดูกซี่โครงของ อาดัมออกมาชิ้นหนึ่งสร้างให้เป็นผู้หญิงประทานนามว่าเอวา มอบให้เป็นสมบัติของ

อาดัมเสร็จแล้วทรงสร้างอุทยานแห่งหนึ่งเรียกว่าอุทยานเอเดนให้หญิงชายคู่นี้ไปอาศัยอยู่จนเกิดมีลูกหลานหว่านเคลือกระจายไปทั่วโลกมาร่วมมาประมาณ 32 ชั่วคน

ในเวลาต่อมาพระเจ้าทรงประทานบัญญัติ 10 ประการให้แก่โมเสสเพื่อนำมาเป็นหลักศีลธรรมในการดำเนินชีวิตของชาวฮีบรู บัญญัติประการแรก อย่ามีพระเจ้าอื่นต่อหน้าเราเลย บัญญัติประการที่ 2 อย่าทำรูปเคารพสำหรับตัวหรือสัญลักษณ์รูปร่างใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งอยู่ในอากาศเบื้องบนก็ดี ซึ่งมีอยู่ใต้น้ำใต้ดินก็ดี อย่ากราบไหว้มันหรือปฏิบัติต่อมัน ด้วยว่าพระยะโฮวาห์พระเจ้าของเจ้าเป็นพระเจ้าทรงแหวนให้โทษแก่ผู้ทำผิดบัญญัติต่อเนื่องมาจนถึงลูกหลานถึง 34 ชั่วคนและสำแดงเมตตากรุณาต่อคนที่รักพระเจ้าและรักษาบัญญัติของพระเจ้า บัญญัติประการที่ 3 อย่าออกพระนามของพระยะโฮวาห์ผู้เป็นพระเจ้าของเจ้าเปล่าด้วยผู้ที่ออกพระนามเปล่าๆ นั้น พระยะโฮวาห์จะถือว่าไม่มีโทษนั้นหาไม่ได้ บัญญัติประการที่ 4 จงระลึกถึงวันสะบาโตนั้นคือวันเสาร์ ให้ถือเป็นวันบริสุทธิ์ จงทำการและให้การทำงานของเจ้าสำเร็จลงในกำหนด 6 วันแต่วันที่ 7 นั้นเป็นวันสะบาโตแห่งพระยะโฮวาห์ของเจ้า เพราะว่ากำหนด 6 วันพระยะโฮวาห์ได้สร้างฟ้าและแผ่นดินทะเลและสรรพสิ่งที่มีอยู่ในที่เหล่านั้นและในวันที่ 7 ได้งดในการทำงาน เหตุฉะนั้นพระยะโฮวาห์จึงอวยพรแก่วันสะบาโตและตั้งเป็นวันบริสุทธิ์ บัญญัติประการที่ 5 จงนับถือบิดามารดาของเจ้า พระเจ้าจะได้มีอายุยืนนานบนแผ่นดินซึ่งพระยะโฮวาห์ประทานไว้ให้แก่เจ้า บัญญัติประการที่ 6 อย่าฆ่าคน บัญญัติประการที่ 7 อย่าล่วงประเวณีผิดเมีย บัญญัติประการที่ 8 อย่าลักทรัพย์ บัญญัติประการที่ 9 อย่าเป็นพยานเท็จต่อเพื่อนบ้าน บัญญัติประการที่ 10 อย่าโลภบ้านเรือนของเพื่อนบ้านอย่าโลภวัตถุสิ่งของเพื่อนบ้านหรือทาสชายหญิงหรือโคของเขหรือสิ่งใดที่เป็นของเพื่อนบ้าน (อพย. 19:9-20:23; 32:15-19; 34:1.)

การก่อสร้างแนวคิดเกี่ยวกับพระเจ้าของพระเยซู

เนื่องจากศาสนายูดายเป็นศาสนาประจำเผ่าของชาวฮีบรูเท่านั้น พระเจ้าของศาสนายูดายจึงเป็นพระเจ้าของชาวฮีบรู เพราะฉะนั้นพระองค์ก็จะโปรดปรานชาวฮีบรูเป็นพิเศษ เช่นว่าทรงถือว่าชาวฮีบรูเป็นชนชาติที่ถูกเลือก นอกจากนั้นพระเจ้ายิ่งทรงมอบพันธสัญญาว่าจะส่งตัวแทนมานำชาวฮีบรูไปยังดินแดนอันศักดิ์สิทธิ์ หรือที่เรียกว่าดินแดนพันธสัญญาอันได้แก่คานาอันและเยรูซาเล็มหรือประเทศอิสราเอลในปัจจุบัน และด้วยความเป็นพระเจ้าประจำชนเผ่านี้เองจึงทำให้พระยะโฮวาห์ต้องทำหน้าที่ปกป้องชาวฮีบรูและลงโทษชนชาติที่กดขี่ข่มเหงชาวฮีบรู ไม่ว่าจะเป็นการล่มสลายของกรุงบาบิโลนหรือการประสบกับภัยพิบัติของชาวอียิปต์ที่ไม่ยอมปลดปล่อยชาวฮีบรูจากความเป็นทาส แต่พระเยซูได้กล่าวถึงพระเจ้าที่มีคุณลักษณะอันยิ่งใหญ่ นั่นคือพระเจ้าที่เป็นสากล เป็นพระเจ้าของมวลมนุษยชาติ ไม่ใช่พระเจ้าของชนชาติใดชนชาติหนึ่งเท่านั้น พระเยซูทรงสอนว่าพระเจ้าทรงเปรียบเป็นพระบิดาแห่งมวลมนุษยชาติ ขณะที่มนุษย์ทุกคน ทุกชาติ ทุกภาษาคือบุตรของพระเจ้า มนุษย์ทุกคนมีความเท่าเทียมกันในสายตาของพระเจ้า

นอกจากนั้น พระเจ้าของศาสนายูดายมีลักษณะพิเศษคือเป็นพระเจ้าทรงพลาณาภาพในการลงโทษ เพราะพระองค์จะมีอำนาจในการลงโทษผู้ล่วงละเมิดโอองการของพระองค์ นับตั้งแต่การลงโทษอาดัมกับเอวาที่แอบทานผลไม้แห่งความรู้ชั่ว โดยพระองค์ทรงขับไล่ทั้งสองคนออกจากสวนเอเดนให้มาอาศัยอยู่บนโลกมนุษย์ ทรงสาปให้มนุษย์ไม่เป็นอมตะและลงโทษสตรีให้ต้องทนทุกข์จากการตั้งครรภ์และคลอดบุตรเพราะความผิดของเอวาที่เป็นสตรีคนแรก เห็นว่ามนุษย์ทั้งหลายไม่ฟังบัญญัติทำบาปหยาบซ้ำกันนักจึงทรงบันดาลให้ฝนตก 40 วันมีลมพายุพัดมาผสมล้างมนุษย์และล้างโลกเสียครั้งหนึ่งคราวนั้นให้เหลือแต่มนุษย์ผู้มีธรรมคนหนึ่งชื่อโนอาและครอบครัวและสัตว์ตัวผู้และตัวเมียที่ทรงเห็นว่าไม่มีบาปแต่ละคู่ละชนิด พอน้ำท่วมโลกแห้งลงพระเจ้าก็ทรงสร้างโลกต่อไปอีก โนอาห์คนนี้เป็นปฐมบุรุษของเผ่าเซมิติกคือบรรพบุรุษของชาวยิวทั่วโลก ในประเด็นนี้พระเยซูทรงสอนใหม่ว่าพระเจ้าผู้ยิ่งใหญ่เป็นพระเจ้าแห่งความรักเปรียบประดุจบิดาที่มีความรักต่อบุตรของตน พระเยซูกล่าวถึงลักษณะของพระเจ้าว่า“ในพวกท่านมีใครบ้างที่จะเอาก้อนหินให้บุตรเมื่อเขาต้องการขนมปัง หรือให้งูเมื่อบุตรขอปลา เหตุนั้น ถ้าท่านทั้งหลายเองผู้เป็นคนบาปยังรู้จักให้ของดีแก่บุตรของตน ยิ่งกว่านั้นสักเท่าใด พระบิดาของท่านผู้ทรงสถิตในสวรรค์จึงประทานของดีแก่ผู้ที่ขอต่อพระองค์” นั่นคือพระเจ้าทรงเต็มเปี่ยมไปด้วยความรักต่อมวลมนุษย์ผู้เป็นบุตรของพระองค์

การก่อสร้างของพระเยซูต่อคำสอนของศาสนายูดาย

ลักษณะคำสอนของศาสนายูดาย

ศาสนาคริสต์เป็นศาสนาสืบต่อเนื่องสัมพันธ์มาจากลัทธิยิวหรือยูดาย กล่าวโดยหลัก คริสตศาสนาเป็นผลแห่งการแพร่หลายของลัทธิยิวหรือเกิดจากการปฏิรูปของลัทธิยิวโดยแท้ เช่นเดียวกับคัมภีร์เก่า (Old Testament) ของลัทธิยิวเป็นเหตุให้เกิดคัมภีร์ใหม่ (New Testament) คัมภีร์ทั้งสองนี้รวมเป็นคัมภีร์เล่มหนึ่งเรียกว่าไบเบิล (Holy Bible) เมื่อกล่าวถึงคัมภีร์ไบเบิลให้เข้าใจว่าเป็นคัมภีร์ของศาสนายิวกับศาสนาคริสต์ร่วมกัน ความทุกข์ยากลำเค็ญจะเกิดขึ้นโดยสถานใดดูเหมือนว่าความทุกข์ยากลำเค็ญนั้นเป็นแรงดันให้ชนชั้นยิวมีความมานะอดทนแข่งขันในการต่อสู้กับธรรมชาติเพื่อดำรงตนและต่อสู้กับคนเพื่อดำรงชาติมากขึ้น เป็นชาติเฉลี่ยฉลาดปราดเปรื่องอย่างนามหัศจรรย์ ยิวได้รวบรวมผู้มีปัญญาและผู้มั่นคงในคติแห่งศาสนาเท่าที่จะรวบรวมกันได้ จัดวางระเบียบเกี่ยวกับคติทางศาสนาของตน เหตุนี้เป็นสาเหตุเบื้องต้นในการรวบรวมคำสอนคติทางศาสนาและโอวาทของศาสดาพยากรณ์ต่าง ๆ มารวมลงไว้เป็นคัมภีร์ การรวบรวมคัมภีร์ของชาวยิวประมาณได้เมื่อเริ่มคริสต์ศตวรรษที่ 9 เป็นต้นมา และมีการรวบรวมกันขึ้นเป็นระยะจนครบเป็นเรื่องราวสำคัญขึ้นประวัติศาสตร์กลายเป็นวรรณคดีของชาติ นักปราชญ์ในชั้นหลังแยกออกเป็น 2 ตอน ตอนต้นเรียกคัมภีร์เก่า (Old Testament) คู่กับคัมภีร์ใหม่ (New Testament) อันเป็นตอนเริ่มตั้งแต่ชีวิตของพระเยซูเรียกว่าคัมภีร์ไบเบิล (Holy Bible)

คติทางศาสนาของชาวยิวซึ่งผ่านมาถึงขั้นนี้แสดงให้เห็นจริยธรรมทางใจอย่างใหม่เกิดขึ้นอีก
ขั้นหนึ่งคือชาวยิวมีคตินิยมเกี่ยวกับสังคมซึ่งลงไปถึงว่า “หากบุคคลหนึ่งไปทำบาปก็จะทำให้คนทั้งหมู่
พลอยได้รับบาปด้วยหากสังคมใดร่วมกันกระทำบาปสังคมนั้นจะต้องร่วมกันชดใช้ผลแห่งการกระทำบาป
เนื่องถึงกัน” จนถึงกับมีคำพังเพยว่า “เมื่อบิดาบริโภคน้ำองุ่นเปรี้ยวก็จะพาให้ลูกเข็ดเคี้ยวไปด้วย”

จากเนื้อหาของคัมภีร์พันธสัญญาเดิมแสดงให้เห็นถึงคำสอนที่แสดงถึงความยิ่งใหญ่ของพระ
ยะโฮวาห์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องราวการสร้างสรรคสรรพสิ่งของพระองค์ ซึ่งคำสอนที่แสดงให้เห็นถึง
ความยิ่งใหญ่ของพระเจ้านี้เป็นฐานให้กับความศักดิ์สิทธิ์ของบัญญัติ 10 ประการนั่นเอง นั่นคือพระคัมภีร์
ต้องการแสดงให้เห็นว่าพระเจ้าทรงมีความยิ่งใหญ่มาก มีพละานุภาพมาก เพราะฉะนั้นบัญญัติ 10
ประการของพระองค์จึงเป็นกฎแห่งศีลธรรมที่ใคร ๆ ก็ล่วงละเมิดไม่ได้ เราจึงวิเคราะห์ได้ว่าคำสอนที่เป็น
สาระสำคัญของคัมภีร์พันธสัญญาเดิมของโมเสสคือบัญญัติ 10 ประการเท่านั้น และเพื่อจะทำให้บัญญัติ
นั้นเป็นกฎศีลธรรมที่สำคัญที่สุดจึงต้องแสดงถึงความยิ่งใหญ่ของพระเจ้าผู้ประทานบัญญัติ 10 ประการ

รูปแบบการรื้อสร้าง (Deconstruction) คำสอนของศาสนายูดายของพระเยซู

ศาสนาคริสต์มีคำอธิบายจำกัดความโดยย่อว่าศาสนาแห่งความรักของพระเจ้า ศาสนาแห่ง
ความรักของมนุษย์ อันพระเยซูคริสต์เจ้าทรงเป็นผู้นำมาเผยแผ่แก่โลก ส่วนคำสอนประการแรกของพระ
เยซูคือความศรัทธาตั้งเรื่องต่อไปนี้ คราวหนึ่งพระเยซูออกเดินทางเทศนาไปตามหมู่บ้านในแคว้นกาลิลีขึ้น
เทศนาให้คนทั้งหลายฟังมีนายทหารโรมันคนหนึ่งเดินทางมาพบผู้คนชุมนุมกันอยู่เดินไปดูเห็นพระเยซูขึ้น
เทศนาอ้างคุณพระเจ้าอยู่ เกิดความเลื่อมใสขอร้องให้พระเยซูไปช่วยรักษาโรคให้ลูกชายซึ่งกำลังนอน
ป่วยอยู่ที่บ้าน พระเยซูบอกนายทหารโรมันเป็นความว่าท่านกลับไปหาลูกชายของท่านเถิด ถ้าท่านเชื่อว่า
ลูกชายของท่านจะหายจากความเจ็บป่วย ด้วยอำนาจของพระเจ้า โรคก็จะอันตรธานไปเอง” นายทหาร
โรมันผู้นั้นเดินกลับบ้านด้วยความเชื่อ พอถึงบ้าน ก็เห็นลูกชายหายจากความเจ็บป่วยเป็นปกติ

เทศนาบนภูเขา (Sermon on Mountain) คือเทศนาครั้งสำคัญที่สุดในระยะแรกแห่งชีวิต
ความเป็นศาสดาของพระเยซู ถือเป็นคำสอนรากฐานของศาสนา คัมภีร์มีทฤษฎีการเทศนาสำคัญครั้งนี้
ไว้เป็นความว่า

“ครั้นทอดพระเนตรเห็นคนมากดังนั้นพระองค์ก็เสด็จขึ้นภูเขาและเมื่อประทับอยู่ที่ท่ามกลาง
สาวกทั้งหลายแล้วจึงออกพระโอษฐ์ สอนเขาว่าบุคคลผู้ได้รู้สึกบัพพรวงฝ่ายวิญญาณก็เป็นสุขเพราะสรรวง
สวรรค์เป็นของเขาแล้ว บุคคลผู้ใดโศกเศร้าก็เป็นสุขเพราะว่าเขาได้รับความบรรเทาทุกข์นั้น บุคคลผู้ใด
มีจิตใจอ่อนสุภาพก็เป็นสุขเพราะว่าเขาได้รับความยินยอมในแผ่นดินมีโลกเป็นมรดก บุคคลผู้ใดอยู่
กระหายความชอบธรรมก็เป็นสุขเพราะว่าเขาได้อิ่มบริบูรณ์ บุคคลผู้ใดมีใจเมตตาปราณีก็เป็นสุข
เพราะว่าเขาได้รับความเมตตาปราณีเหมือนกัน บุคคลผู้ใดมีใจบริสุทธิ์ก็เป็นสุขเพราะว่าเขาได้เห็นพระเจ้า
เจ้า บุคคลผู้ใดระงับการแตกแยกก็เป็นสุขเพราะจะได้ชื่อว่าเป็นบุตรของพระเจ้า” (มธ. 5-7; ลูกา

6:20-49.) จากคำสอนในบทเทศนาบนภูเขา แสดงให้เห็นว่าพระเยซูทรงสอนเรื่องความบริสุทธิ์ ซึ่งความบริสุทธิ์นี้เป็นความบริสุทธิ์ทางจิตวิญญาณ

ศาสนาคริสต์เป็นศาสนาแห่งความรัก พระเยซูสอนให้รักแม้กระทั่งศัตรูให้กรุณาแก่คนทั้งหลายไม่เลือกหน้ากลายเป็นความรักสูงสุดที่เรียกว่า Divine Love คือความรักที่ไม่ปรารถนาสิ่งใดตอบแทน อุดมคติเรื่องความรักของพระเยซูเป็นอุดมคติขั้นเพาะสูงกว่าความรักอันใด ผู้ปฏิบัติดังนี้ได้ยอมเข้าถึงความสุขขั้นสูงในชีวิต นอกจากนั้นก็สั่งสอนให้ปฏิบัติต่อชุมชนซึ่งพวกมิชชันนารีจะทำงานอยู่ในปัจจุบัน เช่น ช่วยรักษาคนเจ็บให้หาย ช่วยคนตายให้เป็น ช่วยคนโรคเรื้อนให้สะอาด ขับผีปีศาจให้ออกจากคนที่ถูกผีสิง ตามคัมภีร์ปรากฏว่าก่อนสาวกออกเดินทางพระเยซูมอบอำนาจขับผีและอำนาจรักษาโรคให้สาวกด้วยทำนองบอกคาถาให้ พระเยซูตรัสบอกสาวกว่าที่ใดควรไปที่ใดไม่ควรไป ไปถึงที่ใดต้องให้พรแก่คนในที่นั้นเสียก่อนทุกครั้ง ไปบ้านเช่นใดควรจะอาศัยอยู่ได้หรือไม่ได้ ถ้าที่ใดไม่ต้อนรับและไม่ฟังคำสอนก็ให้รีบออกไปและสะบัดผงธุลีของบ้านนั้นอย่าให้ติดตัวแม้แต่ที่เท้า ตอนหนึ่งพระเยซูสอนสาวกว่าศิษย์ต้องไม่ใหญ่กว่าครู ทาสต้องไม่ใหญ่กว่านายของตน ศิษย์เพียงจะเสมอครู ทาสเพียงจะเสมอนายก็พออยู่แล้ว สำคัญที่สุดพระเยซูสอนสาวกก่อนออกเดินทางเผยแผ่ศาสนาว่าเราใช้พวกท่านไปจุดแกะอยู่ท่ามกลางฝูงสุนัขป่าเพราะฉะนั้นพวกท่านจงเป็นคนฉลาดเหมือนงูและเป็นคนสุภาพเหมือนนกพิราบ

พระเยซูได้เริ่มสั่งสอนให้คนมีความรักใคร่เมตตาตากัน คำสอนตอนหนึ่งที่ทำให้คนอยู่ในสมัยนั้นเห็นว่าพระเยซูละเมิดคำสอนดั้งเดิมคือคำสอนว่า “ถ้าใครมาตบหน้าทางแก้มขวาต้องหันแก้มซ้ายไปให้เขาตบ” เมื่อคำสอนเหล่านี้แพร่หลายไปคนมีปัญญาพอจะมองเห็นว่าพระเยซูคือผู้จะมาช่วยโลกในนามของพระเจ้า มาตอนนั้นปลายแห่งชีวิตของพระเยซูมีพวกคนจนคนเจ็บและเด็ก ๆ ได้เข้ามาฟังสอนของคำสอนของพระเยซูมากขึ้น ในตอนนี้พระเยซูได้ประกาศลัทธิใหม่ว่าตนเป็นผู้จะพาคนทั้งหลายไปสู่อาณาจักรแห่งสวรรค์หรืออาณาจักรแห่งพระเจ้า ในทำนองว่าตนเองเป็นบุตรหรือผู้แทนของพระเจ้า

เรื่องปรากฏในคัมภีร์โยฮันแสดงถึงกิตติคุณของพระเยซูเป็นความว่า “พระเยซูเสด็จไปยังภูเขาเมกอกเทศ ตกรุ่งเช้าเสด็จไปประทับในโบสถ์แห่งหนึ่ง มีคนประชุมกันอยู่มากเพื่อฟังคำสอนของพระองค์ ขณะนั้นมีนักพรตผู้เคร่งศาสนาแต่เก่าก่อนซึ่งในคัมภีร์เรียกว่าพวกฟาริซายส์ (Pharisees) นำผู้หญิงคนหนึ่งเข้ามาท่ามกลางที่ประชุมบอกแก่พระเยซูว่าหญิงคนนั้นมีความผิดฐานร่วมประเวณี ซึ่งตามบัญญัติเดิมสมัยโมเสสให้มีโทษถึงตายโดยประชาชนเอาก้อนหินมาขว้างให้ตายเป็นประชาทัณฑ์ พระเยซูจะตัดสินอย่างไร พระเยซูย่อตัวลงไม่พูดว่าอะไรใช้มีดกรีดลงบนพื้นหิน พวกนักพรตถามพระเยซูอีกว่าจะตัดสินอย่างไร พระเยซูลุกขึ้นประกาศว่าไม่ทรงขัดข้องที่จะลงโทษหญิงคนนั้นตามบัญญัติของโมเสส แต่บุคคลที่จะลงโทษใครจะต้องเป็นคนบริสุทธิ์ไม่เคยทำความผิดมาก่อน ถ้าใครเป็นคนบริสุทธิ์จึงขว้างหญิงคนนั้นให้ตาย แต่การที่ใครจะมาตั้งตัวลงโทษคนอื่นว่ามีความผิดทั้งที่ตนก็มีความผิดอยู่แล้วนั้นไม่เป็นการถูกต้อง พูดแล้วพระเยซูก็ทรงกระทำการเหมือนเดิมคือก้มตัวลงเอามือกรีดลงบนพื้นหิน ปรากฏว่าไม่มีใครกล้าลงโทษหญิงคนนั้น เพราะทุกคนต่างรู้ว่าตนมีความผิดมาคนละเล็กคนละ

น้อย ไม่มีใครที่ไม่เคยทำความผิดมาก่อนเลย สุดท้ายคนทั้งหลายก็พาเดินออกจากโบสถ์ไปที่ละคน และหญิงคนนั้นก็รอดพ้นจากความตายเพราะความเมตตาและปัญญาของพระเยซูไปได้ (ยอห์น 8, ลูกา 7 : 44-46)

เราจะเห็นได้ว่าความแตกต่างระหว่างคำสอนของโมเสสในศาสนายูดาห์กับคำสอนของพระเยซูในศาสนาคริสต์จะมีจุดเน้นที่แตกต่างกัน นั่นคือศาสนายูดาห์จะสอนถึงอำนาจความยิ่งใหญ่ของพระเจ้า ทรงประทานบัญญัติ 10 ประการให้ชาวยิวปฏิบัติและจะลงโทษอย่างรุนแรงเมื่อผู้ใดล่วงละเมิดบัญญัติ 10 ประการ เนื่องจากศาสนายิวมองว่ามนุษย์ชั่วร้ายและอ่อนแอ ดังนั้นต้องพึ่งอำนาจของพระเจ้า แต่คำสอนของพระเยซูจะเน้นมาให้ความสำคัญแก่มนุษย์ ทรงสอนว่ามนุษย์ทุกคนเป็นบุตรของพระเจ้า พระเจ้าทรงเป็นพระบิดาที่เปี่ยมไปด้วยพระเมตตาต่อบุตร คำสอนสำคัญของพระเยซูคือความรัก ความรักที่พระบิดา (พระเจ้า) มีต่อบุตร (มนุษย์) และความรักบริสุทธิ์ที่มนุษย์ทุกคนมีต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกันเอง

บทสรุป

จากการวิเคราะห์แนวทางการก่อสร้างศาสนาพราหมณ์ของพระพุทธเจ้าและแนวทางการก่อสร้างศาสนายูดาห์ของพระเยซู ทำให้เราสามารถมองเห็นความสัมพันธ์กันในบางประเด็น ในรูปแบบการก่อสร้างของพระพุทธเจ้านั้น พระองค์ทรงใช้ทั้งรูปแบบการปฏิบัติคือการล้มล้างคำสอนเดิมแล้วนำเสนอแนวคิดใหม่ที่ถูกต้อง เช่นทรงปฏิเสธความเชื่อเรื่องเทพเจ้าผู้ยิ่งใหญ่ของศาสนาพราหมณ์ พุดง่าย ๆ คือทรงเปลี่ยนจากเทพมาเป็นธรรม นอกจากนั้นทรงปฏิเสธคำสอนเรื่องอาตมันโดยนำเสนอหลักคำสอนว่าด้วยไตรลักษณ์ ทรงสอนว่าสรรพสิ่งเป็นอนัตตา และทรงใช้รูปแบบการปฏิรูปคือการปรับเปลี่ยนระบบบางอย่างให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น เช่น พระพุทธองค์ทรงปฏิรูประบบวรรณะของสังคมอินเดียที่เกิดจากคำสอนในคัมภีร์พระเวท พระองค์ทรงสอนว่าคนจะดีหรือชั่วไม่ได้อยู่ที่วรรณะ แต่อยู่ที่กรรมหรือการกระทำ นอกจากนั้นพระองค์ทรงปฏิรูประบบการศึกษาของสังคมอินเดียโบราณ ก่อให้เกิดชุมชนแห่งการศึกษาคือคณะสงฆ์ และเกิดสถาบันการศึกษาเบื้องต้นคือวัดหรืออาราม ไม่เพียงแค่นั้นพระพุทธศาสนายังเป็นศาสนาแรกที่กำลังยกระดับสถานภาพของสตรีให้ทัดเทียมสถานภาพของบุรุษ

ในส่วนของศาสนาคริสต์ พระเยซูทรงก่อสร้างคำสอนของศาสนายูดาห์ เริ่มจากการก่อสร้างแนวคิดเกี่ยวกับพระเจ้าที่ศาสนายูดาห์นับถือ พระเยซูในคัมภีร์พันธสัญญาเดิมเป็นพระเจ้าประจำชนเผ่าฮีบรูเท่านั้น ทรงประทานความช่วยเหลือชาวฮีบรูและทำลายชนชาติที่กดขี่ชนเผ่าฮีบรู พระเยซูทรงสอนใหม่ที่ว่าพระเจ้าทรงเป็นพระบิดาของมวลมนุษย์ มนุษย์ทุกชนชาติทุกภาษาเป็นบุตรของพระเจ้าโดยเท่าเทียมกัน นอกจากนั้นศาสนายูดาห์พยายามแสดงให้เห็นว่าพระเจ้าทรงอำนาจในการทำลายคนบาป สามารถทำให้อารยธรรมที่ชั่วร้ายล่มสลายได้ แต่พระเยซูสอนว่าพระเจ้าเป็นองค์แห่งความรักและความยุติธรรม พระองค์เป็นพระบิดาที่มีความรักต่อบุตรคือมนุษย์ทุกคน ในส่วนของการก่อสร้างคำสอน ศาสนายูดาห์ของโมเสสเน้นหลักศีลธรรมคือการปฏิบัติตามบัญญัติ 10 ประการ โดยมีพระเจ้าคอยลงโทษบุคคลผู้ละเมิดบัญญัตินั้น ขณะที่พระเยซูทรงสั่งสอนหลักคุณธรรม โดยเริ่มจากความศรัทธาที่ถูกต้อง ความบริสุทธิ์แห่งจิตวิญญาณ และคำสอนที่สำคัญที่สุดของพระเยซูคือความรัก ซึ่งสอดคล้องกับปรัชญาแนวคิดของพระพุทธศาสนาว่าด้วยอุดมคติของพระโพธิสัตว์ ผู้มุ่งช่วยเหลือสรรพสัตว์ให้หลุดพ้นจากความทุกข์ทั้งทางร่างกายและความทุกข์ทางจิตวิญญาณ

เอกสารอ้างอิง

- กิริติ บุญเจือ. (2530). **ศาสนศาสตร์เบื้องต้น**. พระนคร : ไทยวัฒนาพานิช.
- จินดา จันทร์แก้ว. (2532). **ศาสนาปัจจุบัน**. พระนคร : มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- โจเซฟ แกร์. (2533). **ศาสนาทั้งหลายนับถือศาสนาอะไร**. แปลจาก What Great Religions Believes โดย ฟัน ดอกบัว. พระนคร : โอเดียนสโตร์.
- บุญย์ นิลเกษ. (2527). **ศาสนาเบื้องต้น**. พระนคร : แพร์พิทยา.
- พระคริสต์ธรรมคัมภีร์ ภาคพันธสัญญาเดิม ฉบับ 1971**. (2514). พระนคร : องค์การเผยแผ่พระคริสต์ธรรม.
- พระคริสต์ธรรมคัมภีร์ ภาคพันธสัญญาใหม่**. (2527). พระนคร : องค์การกึ่งอินเทอร์เน็ตเนชั่นแนล.
- พระพรหมมุนี (พิมพ์ ธรรมธโร). **สากลศาสนา**. (2525). พระนคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- หลวงวิจิตรวาทการ. (2546). **ศาสนาสากล เล่มที่ 1**. พระนคร : อูษาการพิมพ์.
- สุชีพ ปุญญานุภาพ. (2511). **ประวัติศาสตร์ศาสนา**. พระนคร : รวมสาส์น.
- สุนทร ณ รั้งซี. (2530). **ปรัชญาอินเดีย**. พระนคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เสฐียร พันธรั้งซี. (2516). **ศาสนาเปรียบเทียบ**. พระนคร : แพร์พิทยา.
- Radhakrishnan. (1953). **The Principal Upanisads**. London : George Allen & Unwin Ltd.
- Jadunath Sinha. (1963). **Outlines of Indian Philosophy**. Calcutta: Sinha Publishing House.
- Radha Kumud Mookerji. **Ancient India**. Lucknow University, 1977.
- A. Dubois. (1964). **Hindu Manners, Customs and Ceremonies**. London : Oxford Press.
- Chandradhar Sharma. (1964). **A Critical Survey of Indian Philosophy**. Varanasi : Motilal Baranassidass,